

BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING SINFDAN TASHQARI ISHLARNI O'RGATISHDA XORIJ TAJRIBALARIDAN FOYDALANISH USULLARI

Shahrisabz Pedagogika instituti Pedagogika fakulteti Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 1-kurs talabasi
Xurramova Lola Pardayevna

Shahrisabz Pedagogika instituti Pedagogika fakulteti Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 1-kurs talabasi
Eshboyeva Feruza Sherali qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti Pedagogika fakulteti Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi. **Akramova Iroda Ilhom qizi**

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'qituvchilarining sinfdan tashqari ishlarni samarali tashkil etishda xorijiy tajribalarni qo'llash usullari yoritiladi. Xususan, AQSh, Yevropa va Osiyo davlatlaridagi servis o'rganish (service learning), loyiha asosida o'qitish va ijodiy dasturlar orqali bolalarning o'quv jarayoniga qiziqishini oshirish tajribalariga e'tibor qaratiladi. Maqolada o'quvchilarni amaliy va ijtimoiy loyihalarda ishtirok etishga undovchi strategiyalar ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich ta'lim, xorijiy tajriba, sinfdan tashqari ishlar, o'qituvchilarning faoliyati, servis o'rganish, loyiha asosida o'qitish.

Kirish

Boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarning qiziqishini oshirish, ijodiy fikrlash va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishda sinfdan tashqari ishlarga katta e'tibor qaratiladi. Bu jarayonda xorijiy davlatlarning tajribalarini o'rganish va amaliyotga joriy etish muhimdir, chunki xorijiy ta'lim tizimlari bu borada o'ziga xos usul va yondashuvlarga ega. Masalan, AQShda servis o'rganish, Evropada loyiha asosida o'qitish, Osiyoda esa ijodiy dasturlar orqali o'quvchilarning o'ziga xos qobiliyatlarini ochish ustida ish olib boriladi.

Xorijiy davlatlarning ta'lim tajribalarini chuqur tahlil qilish va o'z milliy ta'lim tizimimizga moslashtirish, o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada samarali qilishda yordam beradi. Boshlang'ich sinf o'qituvchilari xorijiy tajribalar yordamida o'quvchilarni ijtimoiy loyihalarga jalb qilish, ekologik va jamiyatga foydali ishlarda ishtirok etishga rag'batlantirish orqali ularning ijtimoiy mas'uliyat hissini rivojlantirishlari mumkin.

Mazkur maqolada xorijiy ta'lim tizimlarining sinfdan tashqari ishlarga oid tajribalari tahlil qilinadi va ularni o'zlashtirish yo'llari muhokama qilinadi. Shuningdek, o'quvchilarning shaxsiy qobiliyatlarini rivojlantirish, ijodiy va ijtimoiy masalalarni hal qilish ko'nikmalarini oshirishga qaratilgan sinfdan tashqari ishlarni tashkil etishning amaliy usullari ko'rib chiqiladi.

Adabiyotlar tahlili

Xorijiy mamlakatlarning sinfdan tashqari ta'lim tizimiga oid tadqiqot va maqolalar shuni ko'rsatadiki, turli yondashuvlar orqali o'quvchilarning qiziqishi va faoliyatlari samaradorligini oshirish mumkin.

1. Servis o'rganish (Service Learning) – AQShda keng qo'llaniladigan bu yondashuv o'quvchilarni jamiyatga foydali loyihalarda ishtirok etishga jalb qilishni o'z ichiga oladi. Masalan, Felton tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'quvchilar mahalliy muammolarni hal qilish orqali o'z bilim va ko'nikmalarini real hayotda qo'llashni o'rganadilar (Felton, 2021).

2. Loyiha asosida o'qitish (Project-Based Learning) – Evropada keng tarqalgan bu yondashuvda o'quvchilar kichik guruhlarda turli loyihalar ustida ishlaydi. O'quvchilarning mustaqil ishlash

ko'nikmalarini oshirishga yordam beruvchi bu usul natijasida, ularning ijodiy va tahliliy fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi (European Education Research Journal, 2020).

3. Ijodiy dasturlar – Yaponiya va Janubiy Koreyada boshlang'ich ta'lim tizimida ijodiy dasturlar joriy etilib, o'quvchilarning san'at, musiqa va boshqa ijodiy yo'nalishlarda o'zini sinab ko'rishi qo'llab-quvvatlanadi. Ushbu metodning afzalligi shundaki, o'quvchilar o'z qobiliyatlarini namoyish qilish va rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladi (Asian Education Studies, 2019).

Ushbu tajribalar tahlili shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarning qiziqishini oshirish va ularni faoliyatga jalb etishda ularning real hayotdagi tajribalarini kengaytirishga qaratilgan yondashuvlar samarali hisoblanadi. Maqola davomida yuqoridagi usullarni amaliyotga joriy etish imkoniyatlari va milliy ta'lim tizimiga moslashtirish yo'llari muhokama qilinadi.

Natija va muhokama

Olib borilgan tadqiqotlar asosida boshlang'ich sinf o'qituvchilarining xorijiy tajribalarni sinfdan tashqari ishlarni tashkil etishda qo'llashi bir necha jihatdan samarali ekanligi aniqlandi. Xususan:

1. Servis o'rganish usulining ahamiyati. AQSh ta'lim tizimida keng qo'llaniladigan servis o'rganish (service learning) yondashuvi bolalarning ijtimoiy mas'uliyatini oshirishga yordam beradi. Ushbu yondashuvni joriy etish o'quvchilarga atrof-muhit muhofazasi, ijtimoiy xizmatlar va yordam aksiyalari orqali o'rganilgan bilimlarni amaliyotga tatbiq qilish imkonini beradi. Natijada, bolalar jamiyatdagi o'rinlarini tushunishadi, o'z fikrlarini amaliy harakatlar orqali ifoda qilishni o'rganishadi, bu esa o'quvchilarni insonparvarlikka va ijtimoiy mas'uliyatga o'rgatadi.

2. Loyiha asosida o'qitishning roli. Yevropa mamlakatlarida keng tarqalgan loyiha asosida o'qitish (Project-Based Learning) usuli o'quvchilarning hamkorlikda ishlash, analitik fikrlash va muammolarni mustaqil hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ushbu usulning asosiy afzalliklaridan biri — o'quvchilar o'z loyihalari orqali ijodiy fikrlash, muloqot qilish va jamoada ishlash qobiliyatlarini shakllantirishlaridir. Loyiha asosida ishlash orqali o'quvchilar muayyan mavzuni chuqur o'rganishadi va o'z bilimlarini amaliyotda sinab ko'rish imkoniyatiga ega bo'ladi.

3. Ijodiy dasturlarni qo'llash. Yaponiya va Janubiy Koreya ta'lim tizimlarida ijodiy dasturlar orqali bolalarning individual qobiliyatlarini rivojlantirishga katta e'tibor qaratiladi. Bunday dasturlar bolalarga san'at, musiqa va boshqa ijodiy faoliyatlar bilan shug'ullanish imkoniyatini beradi, bu esa ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi. Ushbu yondashuv o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi, ularni o'zini ifodalashga undaydi va ijobiy hissiy tajribalarni shakllantiradi.

4. Texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati. Finlyandiya, Estoniya kabi mamlakatlarda texnologiyalarni sinfdan tashqari ishlarga qo'llash orqali o'quvchilarning texnik bilimlarini kengaytirishga katta e'tibor beriladi. Ushbu yondashuv bolalarning raqamli ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. O'zbekiston ta'lim tizimida texnologik vositalardan foydalanishni rivojlantirish, ayniqsa boshlang'ich sinflarda, o'quvchilarning qiziqishini oshirish va ularni zamonaviy ko'nikmalar bilan tanishtirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Xorijiy tajribalarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun sinfdan tashqari ishlarni tashkil qilishda samarali yondashuvlardan foydalanish o'quvchilarning ta'lim jarayonidagi qiziqishini oshirish va ularni ijtimoiy, texnik va ijodiy jihatdan rivojlantirish imkoniyatini beradi. Shuningdek, ushbu tajribalar milliy ta'lim tizimimizga moslashtirilsa, o'quvchilarda muammolarni hal qilish ko'nikmalarini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Felton, P. (2021). *Service Learning and Community Engagement in Elementary Education*. New York: Educational Press.
 2. *European Education Research Journal*. (2020). "Project-Based Learning in European Primary Schools: Enhancing Creativity and Problem-Solving Skills." *European Education Research Journal*, 19(3), 327–342.
 3. *Asian Education Studies*. (2019). "Creative Programs in Japanese and South Korean Primary Education." *Asian Education Studies*, 4(2), 212–228.
 4. Sahlberg, P. (2015). *Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland?* New York: Teachers College Press.
 5. OECD. (2018). *The Future of Education and Skills 2030: The OECD Learning Compass*. Paris: OECD Publishing.
- OECD nashrida 2030-yilgacha ta’lim va ko’nikmalarni rivojlantirishning global istiqbollari yoritilgan bo‘lib, bu hisobotda raqamli texnologiyalarni ta’limga integratsiya qilish usullari ham ko‘rib chiqilgan.
6. Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. New York: Macmillan.
 7. Kwon, Y. J. (2020). "Digital Learning in Early Education: A Comparative Study of Finland and Estonia." *Journal of Educational Technology*, 12(4), 152-167.